

travelbook 

# Sądeckczyzna

travelbook   
  
Bezdroża

**ERGO**  
HESTIA<sup>®</sup>

**Autor przewodnika:** Jakub Zygmunt

**Redaktor prowadzący:** Agnieszka Krawczyk

**Redakcja:** Agnieszka Szmuc

**Opieka techniczna:** Miron Kokosiński

**Korekta:** MERITUM Ewa Binda ([www.CentrumKorekty.pl](http://www.CentrumKorekty.pl))

**Skład:** DAKA – Studio Graficzne Dawid Kwoka

**Opracowanie kartograficzne:** Rafat Bletek

**Źródło pochodzenia danych kartograficznych:** [OpenStreetMap.org](http://OpenStreetMap.org)

**Projekt graficzny serii i okładki:** Ewa Jarocka

**Okładka:** materiały graficzne zostały wykorzystane za zgodą Adobe Stock

Wszelkie prawa zastrzeżone. Nieautoryzowane rozpowszechnianie całości lub fragmentu niniejszej publikacji w jakiegokolwiek postaci jest zabronione. Wykonywanie kopii metodą kserograficzną, fotograficzną, a także kopiowanie książki na nośniku filmowym, magnetycznym lub innym powoduje naruszenie praw autorskich niniejszej publikacji.

Wszystkie znaki występujące w tekście są zastrzeżonymi znakami firmowymi bądź towarowymi ich właścicieli.

Autor oraz Helion SA dołożyli wszelkich starań, by zawarte w tej książce informacje były kompletne i rzetelne. Nie biorą jednak żadnej odpowiedzialności ani za ich wykorzystanie, ani za związane z tym ewentualne naruszenie praw patentowych lub autorskich. Autor oraz Helion SA nie ponoszą również żadnej odpowiedzialności za ewentualne szkody wynikłe z wykorzystania informacji zawartych w książce.

Helion SA

ul. Kościuszki 1c, 44-100 Gliwice

tel.: 32 2309863

e-mail: [redakcja@bezdroza.pl](mailto:redakcja@bezdroza.pl)

księgarnia internetowa: <http://bezdroza.pl>

Drogi Czytelniku!

Jeżeli chcesz ocenić tę książkę, zajrzyj pod adres:

<http://bezdroza.pl/user/opinie/?besad1>

Możesz tam wpisać swoje uwagi, spostrzeżenia, recenzję.

Wydanie I

ISBN: 978-83-283-7279-5

Copyright © Helion SA, 2021

- Kup książkę
- Poleć książkę
- Oceń książkę
- Księgarnia internetowa
- Lubię to!  
Nasza społeczność

# travelbook

Sądcczyzna



# Spis treści



## Atrakcje Sądeckizny 6

## Informacje praktyczne 10

Przed wyjazdem 12  
Wybór czasu podróży 12  
Przygotowania 13

Dojazd 14

Na miejscu 16  
Komunikacja  
wewnątrz regionu 16

Noclegi 18  
Wyżywienie 20

Informacje A-Z 24

## Informacje krajoznawcze 26

Krajoznawcze ABC 28  
Położenie 28  
Podział geograficzny 28  
Budowa geologiczna 31  
Rzeki i wody mineralne 32  
Klimat 33

Przyroda 35  
Flora 35  
Fauna 35

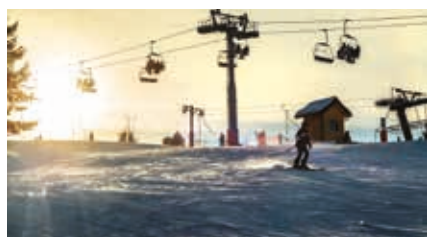
› Kalendarium historyczne 37  
Mieszkańcy regionu –  
dawniej i dziś 41  
Lachy sądeckie 41  
Pogórzanie 42  
Górale sądecki i nadpopradzcy 43  
Łemkowie 43  
Romowie 44  
Niemcy 45  
Żydzi 45

Architektura, kultura, sztuka 47  
Budownictwo 47  
Świat sztuki 49

› Wydarzenia kulturalne 50  
Kuchnia 52

## Nowy Sącz 54

Stare Miasto 57  
› Nowosądeckie kamienice 66  
Centrum 70  
› Malarze i aktywiści  
Nowego Sącza w czasach próby 74  
Stara Kolonia 78  
Poza centrum 80  
Zabytkowe kościoły w dawnych  
wsiach 86



## **Stary Sącz 90**

Najciekawsze miejsca 92

## **Krynica-Zdrój i okolice 106**

Krynica-Zdrój 108

Tylicz 126

Muszyńska 127

## **Muszyńska i okolice 128**

Muszyńska 130

Leluchów i Dubne 141

Powroźnik 142

Atrakcje przyrodnicze regionu 143

## **Piwniczna-Zdrój i dolina Popradu 146**

Piwniczna-Zdrój 150

Żegiestów-Zdrój 158

➤ Łemkowskie cerkwie

w dolinie Popradu 160

Rytko 164

➤ „Nie” dla nudy! –

ślądeckie atrakcje dla dzieci 166

Wola Krogulecka 170

Pasma Radziejowej – królowej Beskidu

Ślądeckiego 170

## **Grybów i okolice 176**

Grybów 178

Siołkowa 184

Stróże 184

## **Zachodnia część Ślądczyny 186**

Podegrodzie 188

Łącko i okolice 190

Gołkowice Dolne 195

## **Jezioro Rożnowskie i Pogórze**

### **Rożnowskie 198**

Rożnów 200

Jezioro Rożnowskie 202

Gródek nad Dunajcem

i Małpia Wyspa 203

Przełęcz św. Justa 206

Tropie 207



**INDEKS 213**





## Spis ramek

Co zabrać?	12
GOPR	13
Małpia Wyspa	30
Wieża widokowa na Jaworzu	30
Dostęp do jaskiń	32
Rekordy temperatur	34
Popradzki Park Krajobrazowy	36
Budynki stacyjne Sądecczyzny	47
Paszyński fenomen	49
Park im. Ireny Styczyńskiej	59
Veraikon a powstanie Nowego Sącza	61
Mury obronne miasta	62
Wytwórnia Lodów Argasińscy	64
Kawiarnia Prowincjonalna	65
Tramwaje w Nowym Sączu	70
Rodzina Remich – śladami architektów	71
Kawałek Chin w Nowym Sączu	79
Winną Górą	87
Wyimek z reguły sióstr klarysek	98
Podmajerz – dawna niemiecka osada	101



Kąpielisko	103
Wody mineralne Sądecczyzny	111
Drzewiec – dziecięca księgarnia z klimatem	115
Znani goście w Krynicy	115
Wyprawy z Góry Parkowej	118
Wędrówki z Jaworzyny Krynickiej	122
Folklor i smak po tylicku	127
Źródło wody mineralnej Anna	133
Pochodzenie nazwy „Piwniczna”	152
Pijalnia Artystyczna	152
Chatka Magóry – miejsce z klimatem	154
Z wizytą na Słowacji	158
Ścieżka ornitologiczna	159
Zajazd pod Roztoką	165
Ogień nie muzyka, czyli Pan- nonica Festival „w krzakach nad Popradem”	170
Tam, gdzie odpoczywała św. Kinga	174
Linia kolejowa Tarnów – Leluchów	180
Stolica folkloru lachowskiego	191
Grzeszne jabłka	193
Tłocznia Maurer	194
Kąpielisko na Zaporze	203
Obiad z najlepszym widokiem na Jezioro Rożnowskie	203
Osada Młyńska w Roztoce-Brzezinach	206
Kraina Kwitnących Sądów	207

## Spis map

Sądecczyzna – przednia okładka
Stary Sącz – centrum – 94
Krynica-Zdrój – centrum – 110
Muszyna – centrum – 132
Dolina Popradu – 150–151
Nowy Sącz – centrum – tylna okładka

# Atrakcje Sądeczczyzny



## ŚREDNIOWIECZNE MIASTA

### Stary Sącz

Duchowa stolica regionu, w której od ponad siedmiu wieków działa niemal nieprzerwanie najświętszy klasztor klauzurowy w tej części kraju.

### Muszyna

Nadgraniczne miasteczko – niegdyś strzegące średniowiecznego szlaku handlowego na Węgry – dziś jest popularnym uzdrowiskiem.



▲ Muszyna – fragment pozostałości zamku

### Grybów

Dawne miasto królewskie i istotny przystanek na trasie linii kolejowej z czasów Galicji.

### Nowy Sącz

Stolica regionu, miejsce kumulujące w sobie najważniejsze dziedziny biznesu, przemysłu i nauki.



▲ Piwniczna-Zdrój

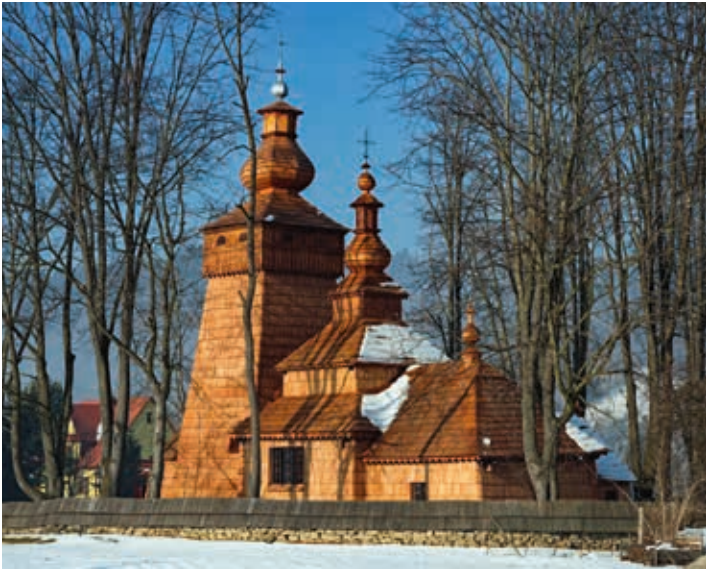
### Piwniczna-Zdrój

Niewielka miejscina, którą zakładał sam król Kazimierz Wielki. Schowana w dolinie Popradu, urzeka walorami uzdrowiskowymi i jest doskonałą bazą wypadową w góry.

▼ Nowy Sącz – gotycka bazylika św. Małgorzaty







▲ Cerkiew w Powroźniku



PERŁY ARCHITEKTURY

**Willa Patria  
w Krynicy-Zdroju**

Popisowe dzieło polskiego modernizmu. Alabastrowe wnętrza na długo zapadają w pamięć.

**Cerkwie łemkowskie**

Cuda architektury drewnianej rozsiane po wioskach regionu. Każda cerkiew jest inna, każda wyjątkowa i każda zaświadcza o historii tworzonej przez Łemków.

**Klasztor Klarysek  
w Starym Sączu**

Perełka baroku w najlepszym wydaniu. Od bogatych ornamentacji wprost nie oderwiemy wzroku.

**Stara Kolonia**

Największe osiedle robotnicze dla kolejarzy na terenie dawnej Galicji.

**Kościół romański w Tropiu**

Dzieje jednego z najstarszych miejsc na Sądecczyźnie wiążą się ze św. Świeradem, pustelnikiem żyjącym w X w.

▼ Zabytkowa brama wjazdowa, Stary Sącz



[Kup książkę](#)

[Poleć książkę](#)



▲ Bobrowisko

### **Bobrowisko**

Niesamowita enklawa przyrodnicza, gdzie możemy podglądać życie zwierząt, spacerując po drewnianych kładkach.

### **Mofety**

„Miejsce, gdzie oddycha ziemia”, czyli naturalne ekshalacje gazowe występujące nieopodal znanych uzdrowisk.

### **Platforma widokowa w Woli Kroguleckiej**

Z wyjątkowej konstrukcji w kształcie ślimaka można podziwiać urzekające piękno doliny Dunajca.

▼ Jezioro Rożnowskie



### **Ścieżka w koronach drzew w Słotwinach**

Największa, najwyższa i najdłuższa w Polsce. Oferuje wspaniałe widoki i umożliwia poznanie miejscowej historii oraz kultury.

▼ Ścieżka w koronach drzew w Słotwinach



### **Jezioro Rożnowskie**

Zwane również sądeckim morzem, przyciąga wielu wielbicieli wypoczynku nad wodą.



▲ Park Zdrojowy w Krynicy-Zdroju, u stóp Góry Parkowej



**NAJPIĘKNIEJSZE SZLAKI**

**Główny Szlak Beskidzki**

Najdłuższy szlak turystyczny w Polsce. Przebiega przez serce pasm Beskidu Sądeckiego – od Krościenka nad Dunajcem do Krynicy-Zdroju.

**Ścieżka przyrodnicza na Górę Parkową**

Idealny szlak dla starszych i młodszych piechurów. Zmierając na szczyt Góry Parkowej, miniemy m.in. Czaple Stawy i Michasiową Polanę z drewnianymi szałasami.

**Czerwony szlak z hali Przehyba na Radziejową**

Kulminacja sądeckiego fragmentu Głównego Szlaku Beskidzkiego pomiędzy schroniskiem górskim na hali Przehyba a Radziejową, na szczycie której znajduje się wieża widokowa. Rozciąga się stąd spektakularna panorama Tatr.

**Ścieżka ornitologiczna na Łopacie Polskiej**

Niezwykły szlak położony w zaciszu meandrow Popradu. Podczas kilkukilometrowego spaceru zapoznamy się z rzadkimi gatunkami ptaków bytujących na polsko-słowackim pograniczu.

**Żółty szlak wokół Krynicy-Zdroju**

Idealna propozycja na jednodniową wędrówkę, podczas której zdobędziemy kilka szczytów, wyjdziemy na wieżę widokową w Słotwinach i odpoczniemy na polanie na Górze Parkowej.







[Kup książkę](#)

[Poleć książkę](#)





# Nowy Sącz

[Kup książkę](#)

[Poleć książkę](#)

To największe miasto, a zarazem stolica Sądecki, od którego przyjęła swą nazwę. Nowy Sącz liczy niemal 84 tys. mieszkańców. Leży na wysokości 270–350 m n.p.m., w sercu Kotliny Sądeckiej. Miasto jest z każdej strony otoczone przez góry: od południa są to pierwsze wzgórza należące do Beskidu Sądeckiego, od wschodu – Góry Grybowskie (część Beskidu Niskiego), od północy – wzniesienia Pogórza Rożnowskiego, a od zachodu – Beskidu Wyspowego. Centrum oraz Stare Miasto rozłożyły się na niewielkim wzgórzu pomiędzy korytem dwóch rzek – Dunajca i Kamienicy Nawojowskiej, południowa część miasta graniczy zaś dodatkowo z Popradem.

Miasto ma nieregularny, podłużny kształt. Rozciąga się z północy na południe na długości 15 km, z kolei jego szerokość ze wschodu na zachód wynosi 13 km. Dodatkowa ciekawostka: długość granic Nowego Sącza jest równa

dystansowi maratonu i wynosi nieco ponad 42 km.

To doskonała baza wypadowa w góry i największy ośrodek miejski w tej części polskich Karpat, kumulujący w sobie życie kulturalne, artystyczne i naukowe regionu.

Historyczne centrum miasta znajduje się w samym sercu Nowego Sącza i skupia się wokół kilkunastu kluczowych zabytków, które są największymi tutejszymi atrakcjami. Myliłby się jednak ten, kto sądzi, że tylko najstarsza część Nowego Sącza jest ciekawa. Można by wręcz powiedzieć, że najbardziej interesujących miejsc należy szukać poza nim... Z uwagi na długą i bogatą historię można zwiedzać miasto śladami niemal każdej epoki – od średniowiecza przez neostyle wieku XIX i początku XX stulecia po architekturę nowoczesną. W niektórych dzielnicach dobrze jest po prostu zgubić się w gąszczu uliczek, by poczuć atmosferę dawnych czasów.



## KLUCZOWE DATY

**8 listopada 1292 r.** – Król Wacław II nadaje przywilej lokacyjny miastu Nowy Sącz. Lokowany teren leżał na północ od ówczesnej wsi Kamienica, w widłach Dunajca i Kamienicy Nawojowskiej. Nowy Sącz był jedynym miastem lokowanym przez króla Wacława II.

**1329 r.** – Przyjmuje się nazwa miasta „Nova Sandacz”, która dopiero pod koniec XVIII w. przekształca się w „Nowy Sącz”.

**1465 r.** – Wybudowany zostaje wodociąg miejski, co czyni z Nowego Sącza siódme miasto w Rzeczypospolitej wyposażone w tak nowoczesne, jak na owe czasy, urządzenie.

**1566 r.** – W okolicach Nowego Sącza rodzi się Michał Sędziwój, późniejszy alchemik Zygmunta III Wazy i czeskiego króla Rudolfa II. Prace Sędziwoja na temat chemii do dzisiaj nie straciły na aktualności, a on sam został postacią niemal legendarną,

której przypisuje się odkrycie tajemnicy kamienia filozoficznego i zamieniania metalu w złoto.

**1770 r.** – Miasto wraz z regionem zostaje wcielone do Królestwa Węgierskiego przez Austriaków, a dwa lata później ów fakt zostaje formalnie potwierdzony traktatem rozbiorowym.

**31 października 1918 r.** – Po raz pierwszy w odrodzonej Polsce publicznie odegrano *Mazurka Dąbrowskiego*, a Nowy Sącz zostaje ostatecznie wyzwolony z rąk okupantów i deklaruje niepodległość.

**1958 r.** – Rusza słynny „eksperyment sądecki”, czyli lokalny program rozwojowy zatwierdzony przez władze centralne komunistycznej Polski. To impuls do rozwoju Nowego Sącza – powstają wówczas m.in. kolejne zakłady przemysłowe i przetwórcze.

**1975–98** – Miasto jest stolicą województwa nowosądeckiego.

## Stare Miasto

Stare Miasto zachowało pierwotny układ urbanistyczny z czasów średniowiecza, z centralnie zlokalizowanym rynkiem i odchodzącymi z każdego rogu dwoma ulicami. Pełno tu interesujących gmachów, kościołów i muzeów. Po Starym Mieście dobrze jest wędrować z mapą, która nie pozwoli nam ominąć nawet najbardziej ukrytych sekretów historycznego centrum.

### Ratusz

Sąddeczanie często mawiają: ratusz – serce miasta, ponieważ budowla zajmuje centralne miejsce na Rynku, najważniejszym placu Starego Miasta, i to od niego turyści najczęściej rozpoczynają zwiedzanie Nowego Sącza.

Dzieje siedziby miejskich rajców sięgają średniowiecza, kiedy to w XV w. wybudowano pierwszy ratusz w pobliżu kościoła św. Małgorzaty. W kolejnych wiekach rada miasta przeniosła się z obradami do budynku na Rynku.

Dzisiejsza siedziba władz Nowego Sącza powstała w 1895 r., po pożarze poprzedniego ratusza. Architekt Jan Peroś zaprojektował ratusz w stylu eklektycznym, który nawiązuje do wielkich nurtów architektonicznych minionych epok, przy czym dość łatwo zauważyć, że w wystroju zdecydowanie przeważają neorenesans i neobarok.

Szczególną uwagę przykuwa wysunięta przed fronton wieża nakryta dachem hełmowym, nad którym góruje maszt z orłem, który od początku, mimo powstania w czasie zaborów, posiadał kształt nawiązujący do dynastycznego herbu Piastów, pierwszych władców Polski. Pod kopułą umieszczono sprowadzony z czeskiej Pragi zegar, którym do dzisiaj opiekuje się rodzina sądeckich zegarmistrzów Dobrzańskich. Fronton wieży zdobi również alegoryczna

figura symbolizująca wiedzę i nawiązująca do postaci królowej Jadwigi, odnowicielki Akademii Krakowskiej.

Do wnętrza gmachu prowadzi bogato zdobiona klatka schodowa, największe wrażenie wywiera jednak sala obrad na 1. piętrze, której wystrój nawiązuje do najświetniejszych wydarzeń z historii miasta i jego roli w dziejach Polski. Poza dekoracjami fryzu podstropowego można podziwiać galerię zastużonych burmistrzów Nowego Sącza oraz malowidło popularnie zwane Matką Boską Magistracką, będące kopią obrazu Matki Boskiej Sykstyńskiej pędzla Stanisława Janowskiego (eksponowanego obecnie w Galerii Dreźnieńskiej).

Sądecki ratusz nadal pełni funkcje administracyjne i jest siedzibą rady miejskiej, z tego powodu nie jest udostępniany do zwiedzania, a wnętrza można zobaczyć tylko w wyjątkowych sytuacjach (wydarzenia miejskie, śluby, konferencje itp.).

▼ Bogato dekorowana fasada ratusza





▲ Park im. Ireny Styczyńskiej wraz z pozostałościami zamku królewskiego

## Rynek

Okazały nowosądecki ratusz stoi na środku średniowiecznego rynku o wymiarach 160 × 120 m, który wraz z wybiegającymi z niego pod kątem prostym dziesięcioma ulicami oraz ich przecznicami tworzy zabytkowy **szachownicowy układ urbanistyczny**. Osiem ulic wychodzących z narożników to przedłużenia pierzei rynkowych. Same pierzeje cechują się zwartą, jednolitą zabudową noszącą zewnętrzne cechy stylowych nawarstwień. Większość z 30 przyrynkowych kamienic stoi na gotycko sklepionych piwnicach. W najstarszych budynkach widoczne są przejezdne sienie – charakterystyczne dla miast położonych na szlakach

handlowych. Domy te posiadają klatki schodowe ze świetlikami w formie latarni wyprowadzonych ponad ich dachy. Szczególnie interesujące architektonicznie są kamienice z następującymi numerami: 2, 6, 9, 10, 11, 12, 22, 27, 28, 30 i 31.

## Ulica Jagiellońska

Na jednym z rogów Rynku swój bieg rozpoczyna ulica Jagiellońska. Część dawnego traktu węgierskiego biegnącego przez miasto przekształcono obecnie w urokliwy deptak. To najbardziej reprezentacyjna ulica Starego Miasta, obudowana gmachami państwowymi i kamienicami o dwu- i trzykondygnacyjnej wysokości, w zwartej





zabudowie, z eklektycznymi, secesyjnymi i modernistycznymi fasadami.

### Zamek królewski

W północnej części Starego Miasta, na niewielkim wzgórzu nad korytem Dunajca, znajdują się **Baszta Kowalska** i ruiny zabudowań, które przypominają, że w przeszłości w tym miejscu stała warownia wzniesiona w latach 1350–60 na polecenie króla Kazimierza Wielkiego. Sądecki zamek wraz z murami miejskimi stanowił ważne umocnienie fortyfikacyjne miasta. Gotycka budowla o charakterze obronnym szybko stała się jednym z ulubionych miejsc królów polskich, m.in. Kazimierza Wielkiego,

Władysława Jagiełły, Władysława Warneńczyka, Kazimierza Jagiellończyka czy Jana Olbrachta. Dobra passa zaczęła opuszczać zamek w XVI w., gdy bardzo często trawiły go pożary i dokuczały powodzie. Kolejne stulecia nie przyniosły powrotu do czasów prosperity, wręcz przeciwnie – w wieku XIX gmach popadł w niemal całkowitą ruinę. Po odzyskaniu niepodległości przez Polskę podjęto decyzję o odbudowie. Zrekonstruowany zamek, w którym urządzono Muzeum Ziemi Sądeckiej, oddano do użytku 13 sierpnia 1938 r. Niestety II wojna światowa nie oszczędziła zamku – w nocy z 17 na 18 stycznia 1945 r., na dwa dni przed wyzwoleniem miasta, gmach został wysadzony w powietrze. Powojenne prace naprawcze doprowadziły jedynie do zabezpieczenia ruin i odbudowania Baszty Kowalskiej.

W 2008 r. pod ruinami zamku powstała niewielka **fontanna** w kształcie sikającego rycerza. Postać nawiązuje do średnio-wiecznej legendy o tryskającym tu niegdyś źródle i dzielnych wojach, którzy pilnowali go przed złowrogimi nimfami z pobliskiego Dunajca.



### CIEKAWOSTKA

#### Park im. Ireny Styczyńskiej

Współcześnie pozostałości zamkowe znajdują się na terenie parku im. Ireny Styczyńskiej, nazwanego tak na cześć wspaniałej przewodniczki, znawczyni Sądecczyzny, miłośniczki historii miasta i regionu. Park jest popularnym miejscem spacerowym i widokowym, a z jego terenu – spod Baszty Kowalskiej oraz w pobliżu alejki na skarpie nad Dunajcem – możemy podziwiać panoramę na wzgórza Beskidu Wyspowego, leżące po drugiej stronie rzeki. Przy dobrej pogodzie po południowej stronie dostrzeżemy również najwyższe szczyty Beskidu Sądeckiego z Radziejową na czele.

## Bazylika św. Małgorzaty

Nieopodal rynku przy ulicy św. Ducha znajduje się najważniejsza świątynia całej Sądeckizny, czyli bazylika św. Małgorzaty. Od wieków wtopiona w krajobraz Nowego Sącza jest nierozdzielnie związana z historią miasta. Pierwszy kościół w tym miejscu istniał zapewne już w 2. poł. XIII w., a dzięki kolejnym dekretem królewskim zyskiwał na znaczeniu i był systematycznie rozbudowywany. Świątynia wielokrotnie zmieniła wygląd, a na początku XIX w. zupełnie zatraciła swój pierwotny charakter, przeobrażając się w bezstylową budowlę epoki józefińskiej. Dopiero prace

naprawcze, prowadzone w okresie powojennym, przywróciły kościołowi gotycki charakter.

Bazylika św. Małgorzaty jest budowlą trójnawową, z dwiema nieotynkowanymi wieżami. Północna jest wykonana częściowo z kamienia, a częściowo z cegły. Południowa, pełniąca dawniej funkcję dzwonnicy, zachowała okrągłe okna późnorenesansowe.

Wnętrze świątyni kryje wiele cennych zabytków z różnych epok. Najstarszą gotycką pamiątką są polichromie z 1360 r. –

▼ Imponująca fasada bazyliki św. Małgorzaty





znajdują się na ścianie północnej przy prezbiterium i przedstawiają sceny męczeństwa św. Jakuba i św. Bartłomieja, postać św. Doroty i Ukrzyżowanie. Centralny punkt prezbiterium stanowi ołtarz główny reprezentujący styl manierystyczny (wczesnobarokowy). W jego środkowej części znajduje się tzw. **veraikon**, czyli bizantyjski obraz z XIV w., który przedstawia wizerunek Prawdziwego Oblicza Pańskiego. Malowidło o wymiarach 68 × 84 cm od wieków jest czczone nie tylko w regionie, ale i poza granicami Sądeckizny. Od wielu dekad do bazyliki pielgrzymują tysiące wiernych na coroczny odpust, który zaczyna się w okolicach 6 sierpnia i trwa osiem dni. W roku 1992 kościół św. Małgorzaty uzyskał status bazyliki mniejszej.

#### Bazylika św. Małgorzaty

- pl. Kolegiacki 1
- [www.bazylika.org.pl](http://www.bazylika.org.pl)
- 6.00–20.00
- wstęp wolny

### Kościół św. Ducha i klasztor Jezuitów

Świątynia należąca do jezuitów znajduje się pomiędzy końcowym odcinkiem ulicy św. Ducha a ulicą Piotra Skargi, dokładnie w połowie drogi między rynkiem i ruinami zamku. Powstała w 1400 r., a pierwszymi opiekunami zabudowań kościelno-klasztornych byli norbertanie. W wyniku polityki cesarza austriackiego Józefa II pod koniec XVIII w. ich klasztor został zlikwidowany. W 1831 r. cały kompleks przekazano w ręce jezuitów i to oni opiekują się nim do dziś.

Do kościoła św. Ducha wchodzi się przez zabytkowy dziedziniec, do którego prowadzą dwie barokowe bramy. Wnętrze świątyni kryje w sobie wiele zabytków sztuki sakralnej. Najważniejsze miejsce zajmuje czczony przez wiernych **obraz Matki Bożej Pocieszenia**, pochodzący z XVI w., umieszczony w neogotyckim

### Veraikon a powstanie Nowego Sącza

Z obrazem Prawdziwego Oblicza Pańskiego jest związana legenda, która bezpośrednio wyjaśnia, dlaczego powstał Nowy Sącz. Według podania z 1661 r. obraz został namalowany przez samego św. Łukasza Ewangelistę. Początkowo znajdował się w Jerozolimie, następnie stał się własnością cara moskiewskiego, który z kolei podarował go królowi Wacławowi II. Obraz do króla jednak nigdy nie dotarł... Gdy poselstwo jechało przez wieś Kamienicę, konie ciągnące wóz stanęły, a ruszyły dopiero po zdjęciu z niego obrazu. Dowiedziawszy się o tym, król kazał założyć w tym miejscu miasto, a malowidło umieścić w nowo wybudowanym klasztorze Franciszkanów.

ołtarzu głównym. Obraz, подарowany przez Zofię Jordan z Zakliczyna, uchodzi za jeden z najpiękniejszych w skali kraju wizerunków Maryi. Prawdopodobnie został wykonany przez jednego z uczniów tzw. szkoły sądeckiej, która w owych czasach była znana z malarskich osiągnięć. Warto zwrócić uwagę również na kolebkowe sklepienie nawy kościelnej – w części prezbiterialnej pochodzące z późnego gotyku, a w pozostałej z XVII stulecia.

#### Sanktuarium Matki Bożej Pocieszenia, parafia św. Ducha

- ul. P. Skargi 10
- [www.nowysacz.jezuici.pl](http://www.nowysacz.jezuici.pl)
- 6.00–19.00
- wstęp wolny

### Dom Gotycki

Na rogu ulic Lwowskiej i św. Ducha znajduje się jeden z najstarszych domów w mieście, zwany Domem Gotyckim albo Domem Kanoniczym. Jednopiętrowy budynek w 1448 r. został przekazany kanonikom



## CIEKAWOSTKA

### Mury obronne miasta

Średniowieczne mury miejskie otaczające Nowy Sącz były naprawdę imponujące – ich obwód liczył sobie aż 1,7 km, natomiast one same były grube na 2 m i wysokie nawet na 8 m. Na całej ich długości wzniesiono 11 baszt. Z biegiem lat ich stan się pogarszał, ostatecznie zostały niemal w całości rozebrane na początku XIX w.

Do czasów współczesnych zachowało się zaledwie kilka odcinków dawnych murów: część Baszty Kowalskiej przy ruinach zamku, ok. 20-metrowy mur obok bazyliki św. Małgorzaty, fragment w ogrodzie klasztornej jezuitów, niewielka część wału przy ulicy Matejki oraz przebudowane resztki fortyfikacji przy ulicy Zakościelnej.

kolegiaty św. Małgorzaty i był przez nich używany aż do 1791 r. Murowany, częściowo oszkarpowany, składa się z dwóch bloków nakrytych osobnymi dachami. Na zewnętrznych ścianach możemy zobaczyć portale i obramienia okienne pochodzące z gotyku, renesansu i baroku. Na jednym z portali od strony ulicy Lwowskiej dostrzeżemy datę „1505” oraz inicjały fundatora – „PS”.

W latach powojennych budynek został gruntownie wyremontowany i przekształcony w **muzeum**. Obecnie Dom Gotycki jest siedzibą najbogatszej i najbardziej wartościowej ekspozycji muzealnej w Nowym Sączu. Można tu podziwiać dawną sztukę z terenu Sądecczyzny oraz wystawy czasowe. Ekspozycje stałe skupione są wokół czterech zagadnień tematycznych: sakralna sztuka cechowa XIV–XIX w., zamek królewski w Nowym Sączu, sztuka ludowa XVIII–pocz. XX w. oraz sztuka dworska XVI–XIX w. W sposób szczególnie naszą uwagę powinna przykuć bogata

kolekcja sztuki cerkiewnej z temkowskimi ikonami prawosławnymi i greckokatolickimi, które pochodzą z XV–XIX w.

#### Dom Gotycki

- ul. Lwowska 3
- [www.muzeum.sacz.pl](http://www.muzeum.sacz.pl)
- wt.–czw. 9.30–15.00, pt. 9.00–17.00, sb. i święta 9.00–16.00
- 8/5 zł, sb. wstęp wolny

### Synagoga

Przedstawiciele społeczności żydowskiej, po uzyskaniu w 1667 r. od króla Michała Korybuta Wiśniowieckiego przywileju wejścia w obręb murów Nowego Sącza, zwartą kolonią zajęli północno-zachodnią część Starego Miasta. Kilka dekad później uzyskali także pozwolenie na wybudowanie własnego domu modlitwy.

Nowosądecka synagoga stoi przy ulicy Joselewicza, nieopodal ruin zamku. Pochodzi z końca XIX w. i do czasów współczesnych zachowała się w niezmięnionej formie. Fasadę budynku zamykają wtopione w jej bryłę po obu stronach kwadratowe wieżyczki. W elewacji frontowej wysunięty ku przodowi ryzalit zaznacza główne wejście.

Bożnica służyła społeczności żydowskiej aż do czasów II wojny światowej. Po hitlerowskiej eksterminacji ludności pełniła funkcję magazynu, następnie w 1982 r. została przekazana Muzeum Okręgowemu w Nowym Sączu, które we wnętrzach urządziło galerię sztuki. W połowie 2015 r. budynek wrócił do prawowitych właścicieli, a opiekę nad nim sprawuje Gmina Żydowska w Krakowie. Synagodze przywrócono pierwotne funkcje religijne i obecnie można ją oglądać jedynie z zewnątrz.

### Kirkut

W Nowym Sączu, przy ulicy Rybackiej 4, znajduje się sporej wielkości cmentarz żydowski, na terenie którego zachowało się



wiele zabytkowych płaskorzeźbionych macew (płyt nagrobnych), które są jednym z niewielu przejawów plastyki żydowskiej. Płyty nagrobne w kirkucie są ustawione pionowo, w stronę południowo-wschodnią, w kierunku Jerozolimy. Ze starszych grobowców zachowała się mogiła z 1875 r., gdzie pochowano cadyka-cudotwórcę Chaima Halberstama. Do dziś do grobu rabina, uznawanego za założyciela wielu chasydzkich rodów i dynastii, tłumnie pielgrzymują kolejne pokolenia Żydów.

### Kościół św. Kazimierza

Świątynia zajmuje róg ulic Długosza i Kościuszki, kilka minut piechotą na południe

od Rynku. Kościół zbudowano w latach 1908–12 według projektu Teodora Talowskiego w stylu neogotyckim z przeznaczeniem na kaplicę szkolną dla pobliskich placówek edukacyjnych.

Z zewnątrz wzrok przykuwają dwie smukłe wieże górujące nad trzynawową budowlą wzniesioną z cegły i kamienia oraz efektowne okna o ostrołukowym kształcie. Jednak najciekawsze czeka na nas dopiero we wnętrzu, którego wystrój utrzymany jest w stylu secesji. Motywy roślinne, bogata kolorystyka polichromii oraz ołtarz główny – jedyny w Polsce reprezentujący styl secesyjny – sprawiają, że jest to miejsce wyjątkowe i warte odwiedzenia.





## Wytwórnia

### Lodów Argasińscy

Nowy Sącz stynie z lodów. Od wielu lat w mieście działa kilka rodzinnych manufaktur zapraszających mieszkańców i turystów na prawdziwą ucztę dla podniebienia. Jedną z najstarszych, a zarazem największą lodziarnią jest ta należąca do rodziny Argasińskich, powstała w 1937 r. Jej wyroby kilkakrotnie otrzymywały nagrody w konkursach na najlepszy produkt regionalny. W stałej ofercie mamy do wy-

boru kilkanaście smaków lodów. Latem, w gorące popołudnia, warto zarezerwować więcej czasu na wizytę w tym miejscu, ponieważ chętnych nie brakuje, a kolejka często wije się aż na ulicę.

#### Wytwórnia Lodów Argasińscy

- ul. T. Kościuszki 9
-  [www.argasinscy.pl](http://www.argasinscy.pl)
- 10.00–20.00

### Dawny zespół klasztorny Pijarów

Rzadkie to zastosowanie, ale w Nowym Sączu wprowadzono je w życie i na terenie należącego niegdyś do pijarów klasztoru urządzono... **więzienie**. Tym radsze jest to, że ośrodek penitencjarny można spotkać w obrębie Starego Miasta. Jednak i dla samej historii tego miejsca warto wybrać się na ulicę Pijarską, aby poznać dzieje klasztoru, którego mury dziś służą celom tak odmiennym od pierwotnych.

Historia obecności pijarów w Nowym Sączu zaczyna się w XVII w., kiedy z inicjatywy starosądeckich siostr klarysek w obrębie murów miejskich zostaje ufundowany klasztor wraz z kościołem. Docelowym zamiarem było stworzenie w Nowym Sączu szkoły męskiej na wzór pijarskiego kolegium działającego w Podolińcu, na terenie dzisiejszej Słowacji. Ostatecznie do utworzenia szkoły nie doszło, a zakon został zlikwidowany na skutek kasaty józeffińskiej. Zabudowania poklasztorne najpierw zmieniono w magazyny wojskowe, potem przekształcono na siedzibę gimnazjum, wreszcie w 1855 r. zaczęły pełnić funkcję więzienia. Kościół pijarski rozebrano, a na jego miejscu stanęła w 1889 r. siedziba dzisiejszego sądu.

### Kapliczka Szwedzka

W niejednym mieście możemy spotkać obiekty upamiętniające potop szwedzki z XVII w. W Nowym Sączu takim świadkiem przeszłości jest **kapliczka św. Marka**, potocznie zwana Kapliczką Szwedzką – na miejscu, na którym stoi, grzebano dawniej żołnierzy szwedzkich, a potem także np. skazańców. Kapliczkę wybudowano w 1771 r. Jest murowana, otynkowana, kryta blachą i dachówką, ma opilastrowane ściany zewnętrzne, zaś dach zakończono czworoboczną wieżyczką z latarnią, w której umieszczono ludową figurę Chrystusa Frasobliwego. Stosunkowo niewielkie wnętrze kryje kilka kopii rzeźb z XV–XIX w.

### Kaplica Przemienienia Pańskiego i klasztor Franciszkanów

Zespół klasztorny Franciszkanów powstał w 1297 r. z inicjatywy króla Wacława II. Usytuowany w północno-zachodniej części ówczesnego Nowego Sącza, stanowił integralną część fortyfikacji miejskich. Pierwotny zespół budynków powstał na planie czworokąta, z dominującą bryłą gotyckiego kościoła. W wyniku wielokrotnych modernizacji oraz odbudowywania po pożarach trawiących miasto dzisiejsze zabudowania poklasztorne przypominają

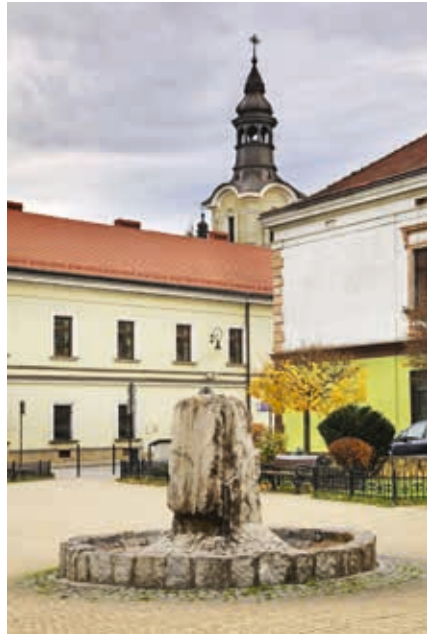
o dawnej świetności jedynie częściowo. Ciężki los spotkał również tutejszych franciszkanów – ich zakon, podobnie jak pijarów oraz norbertanów, został rozwiązany w wyniku kasaty józefińskiej, a użytkowane przez nich budynki oddano w ręce nowo powstałej gminy protestanckiej wyznania ewangelicko-augsburskiego.

Współcześnie możemy zwiedzać **kaplicę Przemienienia Pańskiego** z XVII w., o trójczłonowym układzie, w całościowej architektonicznej kompozycji barokowej. Zachowały się również dwa skrzydła zabudowań klasztornych z wieżą.

## Planty

Po ciekawej wędrówce szlakiem zabytków nowosądeckiego Starego Miasta warto odpocząć w cieniu zdrzewionych Plant. Ten śródmiejski teren spacerowy powstał w 1884 r. z inicjatywy rajców. Na patrona parku wybrano Tadeusza Kościuszkę. Planty znajdują się w południowej części Starego Miasta, pomiędzy ulicami Długo-sza, Jagiellońską, Konarskiego i Mickiewicza. Park na planie prostokąta przypomina nieco nowojorski Central Park w miniaturze, a to dlatego, że z każdej strony jest otoczony gęstą zabudową centrum.

Na Plantach są dwa miejsca, w których w sposób szczególnie możemy poczuć oddech historii. Pierwszym z nich jest



**Dąb Wolności**, zasadzony w listopadzie 1918 r. jako symbol niepodległości państwa polskiego, a drugim – **pomnik Adama Mickiewicza**, odsłonięty w 1962 r. Ustawiona na betonowym cokole postać spowitego w obszerny płaszcz wieszczka, który dzierży w dłoniach lirę, na stałe wpisała się w krajobraz Plant – i to mimo wątpliwej, socrealistycznej urody samego pomnika.




## INFORMACJA

### Kawiarnia Prowincjonalna

Niewiele jest miejsc, gdzie możemy się poczuć niczym mieszczanie z dawnych lat, tym bardziej więc warto wstąpić do Kawiarni Prowincjonalnej przy ulicy Pijarskiej. Funkcjonuje co prawda nie aż tak długo, bo niespełna 20 lat, za to zajmuje klimatyczny parter wiekowej kamienicy, a jej wnętrza są wypełnione bibelotami z różnych epok. Pyszna

kawa, szeroki wybór innych napojów, przyjemna atmosfera, menu w formie starej gazety. Na pewno nie będziemy żałować wizyty.

#### Kawiarnia Prowincjonalna

- ul. Piastowska 3 (róg z ul. Pijarską)
-  [www.prowincjonalna.com](http://www.prowincjonalna.com)
- pn.-pt. od 10.00, sb.-nd. od 17.00



[Kup książkę](#)

[Poleć książkę](#)





# Nowosądeckie kamienice



[Kup książkę](#)

[Poleć książkę](#)

Nowy Sącz jest miastem, w którym w świetnym stanie zachowało się wiele kamienic i dawnych domów mieszkalnych reprezentujących rozmaite style architektoniczne. Na swojej drodze spotkamy pamiątki z okresu średniowiecza, budowle renesansowe i barokowe, możemy też wybrać się na spacer śladami modernizmu czy secesji. Wśród wielu interesujących budowli jest kilka perełek, których nie powinien przegapić żaden gość odwiedzający miasto.

### Rezydencja Lubomirskich

Piętrowy dom przy ulicy Franciszkańskiej 11 powstał w 1. poł. XVII w. Jest osadzony na renesansowych piwnicach i pokryty czterospadowym dachem. Posiada pięknie zaplanowane elewacje, z oknami na piętrze ujętymi w kamienne uszate obramowania oraz półkolistymi oknami w sieni na parterze. Najpiękniejsze elementy można zobaczyć w środku kamienicy – w salach reprezentacyjnych parteru i piętra są odstonięte spektakularne kolumny toskańskie. Obecnie budynek jest siedzibą Sądeckiej Biblioteki Publicznej.

Rezydencja Lubomirskich – Sądecka  
Biblioteka Publiczna

- ul. Franciszkańska 11

- <https://sbp.nowysacz.pl>
- pn.–pt. 9.00–17.00 (śr. do 15.00)

### Szkoła Podstawowa im. Adama Mickiewicza

Ten neorenesansowy gmach przy ulicy Długosza 2, powstały w latach 1897–98, wyróżnia się bogatymi formami architektonicznymi i rzeźbiarskimi. Kondygnacje dwóch fasad budynku podzielono szerokim fryzmem w stylu sgraffito z motywami arabeskowymi i kandelabrowymi, z gryfami, smokami i główkami aniołków. Portal wejścia głównego zwieńcza trójkątny szczyt z dawnym herbem Nowego Sącza, ponad nim ustawione jest popiersie patrona szkoły – Adama Mickiewicza. Po obu stronach towarzyszą mu zawieszono powyżej okien pierwszego piętra bogato rzeźbione popiersia innych ważnych Polaków, m.in. Władysława Jagiełły, Jana III Sobieskiego, Tadeusza Kościuszki, Bolesława Chrobrego, Jana Kochanowskiego czy Mikołaja Kopernika.

### Małopolskie Centrum Kultury Sokół

Dawny gmach Polskiego Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół” przy ulicy Długosza jest obecnie siedzibą Małopolskiego





Ośrodek Kultury Sokół. To największa instytucja kulturalna w mieście, organizująca wiele festiwali, przeglądów artystycznych itp. W gmachu znajdują się również kino, galeria sztuki, sale konferencyjne i warsztatowe.

Budynek powstał w 1887 r. w stylu eklektycznym. Na zachodniej ścianie znajduje się hasło „Silni duchem – silni dłońią”, które przyświecało twórcom Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”. Rozbudowa przeprowadzona na początku XX w. wzbogaciła strukturę gmachu o elementy secesyjne.

Małopolskie Centrum Kultury Sokół

- ul. Długosza 3
- <http://mcksokol.pl>
- wt.–pt. 12.00–19.00, sb.–nd. do 18.00

### Galeria Marii Ritter

Budynek na rogu Rynku i ulicy Jagiellońskiej należy do grona najstarszych kamienic rynkowych. Posiada długą, przejezdną sień, a w niej XVII-wieczne wejście do gotyckich piwnic. Na piętrze znajdują się cztery pomieszczenia ekspozycyjne ukazujące wnętrza mieszczańskie z lat międzywojennych XX w. Wystawę u-

pełniają obrazy Marii Ritter – sądeckiej malarki z przełomu wieków, która przez wiele lat zamieszkiwała pod tym adresem (zob. również s. 77).

Galeria Marii Ritter i Stare Wnętra Mieszczańskie

- Rynek 2
- <http://muzeum.sacz.pl>
- wt.–czw. 10.00–15.00, pt. 9.00–17.00, sb. i święta 9.00–14.30
- 6/4 zł



## Centrum

Po zwiedzeniu nowosądeckiego Starego Miasta warto udać się w kierunku południowym, w stronę dworca kolejowego, by poznać inne zakątki centrum.

### Aleje Wolności i Batorego

Krajobrazowo piękną kompozycją zieleni na terenie miasta są alejowo rozwiązane aleje Wolności i Batorego. Początkowy fragment tych arterii powstał już w 1876 r. Ulice łączą z północy na południe najstarszą część miasta z okolicami dworca kolejowego. Dzisiaj tereny wzdłuż alei pełnią funkcję centrum miasta, z ośrodkiem kultury, dworcem autobusowym, licznymi domami towarowymi i targowiskami.

### Miejski Ośrodek Kultury

Przy alei Wolności, nieopodal dworca autobusowego, znajduje się przepiękny budynek reprezentujący styl modernistyczny lat międzywojennych XX w. Oddany do użytku w 1935 r., początkowo

służył jako Dom Strzelecki dla Związku Strzeleckiego, Związku Legionistów Polskich i Związku Harcerstwa Polskiego. Po wojnie gmach przekształcono w Teatr Miejski. Współcześnie obiekt nadal pełni funkcję centrum animującego lokalną społeczność, będąc obecnie Miejskim Ośrodkiem Kultury. Instytucja ta rokrocznie organizuje wiele wydarzeń kulturalnych, festiwale teatralne, przeglądy artystyczne itp. Pod dachem ośrodka funkcjonuje kilkadziesiąt grup artystycznych – z Teatrem Robotniczym na czele, którego tradycja sięga prawie 100 lat. Budynek warto zobaczyć nie tylko od zewnątrz, ale również w środku, by zwrócić uwagę na jasne przestrzenie, alabastrowe wykończenia i wyjątkową, modernistyczną klatkę schodową.

#### Miejski Ośrodek Kultury

- al. Wolności 23
- [www.mok.nowosacz.pl](http://www.mok.nowosacz.pl)
- pn.–pt. 8.00–16.00 oraz w trakcie wydarzeń

### Stary Cmentarz

Dokładnie naprzeciwko Miejskiego Ośrodka Kultury znajduje się Stary Cmentarz, który do końca XIX w. odgrywał rolę cmentarza miejskiego. Warto wybrać się na choć krótki spacer po tej zadzwionej, zielonej okolicy. Wśród alejek natrafimy na XIX-wieczne pomniki nagrobne, jedne z niewielu, które zachowały się do czasów współczesnych.

Najciekawszym fragmentem nekropolii jest część znajdująca się od strony alei Wolności, po II wojnie światowej przeznaczona na **Cmentarz Zasłużonych**. To tu grzebano prochy rodaków rozstrzelanych przez hitlerowskiego okupanta w Nowym Sączu i okolicy.

Naszą uwagę na pewno przykuje odstonięty w 1954 r. **pomnik-mauzoleum Pieta Sądecka**, który przedstawia matkę trzymającą na kolanach ciało mężczyzny,



#### CIEKAWOSTKA

### Tramwaje w Nowym Sączu

W 1907 r. ówczesna rada miejska podjęła uchwałę o wybudowaniu w Nowym Sączu linii tramwajowej. Ustalono, że połączy ona dość oddalone od siebie centrum miasta i Rynek z okolicami dworca kolejowego oraz nowo powstałym osiedlem robotniczym, w którym dynamicznie przybywało mieszkańców. Trasa tramwajowa miała wieść wzdłuż dzisiejszych alei Wolności i Batorego, natomiast niezbędny tabor planowano wyprodukować w Sanockiej Fabryce Wagonów. Nim te ambitne założenia wprowadzono w czyn, wybuchła I wojna światowa, a plany linii tramwajowej trafiły do magistrackiego lamusa.





## Rodzina Remich – śladami architektów

Nie trzeba wiele wysiłku, aby podczas spaceru po Nowym Sączu natrafić na kamienicę lub inny budynek użyteczności publicznej zaprojektowany przez przedstawiciela słynnego rodu architektów Remich. Jeden z członków dynastii, Zenon Adam Remi, żyjący na przełomie XIX i XX w., zaprojektował wiele obiektów w stylu eklektycznym i secesyjnym. Gmachy te u współczesnych budziły zainteresowanie swą odrębnością od dotychczas proponowanych rozwiązań formalnych oraz fasadami urozmaiconymi śmiało zestawionymi motywami zaczerpniętymi ze stylów historycznych. Warto zobaczyć kamienice z elementami secesji przy placu św. Kazimierza oraz dwupiętrowe, piękne budynki przy ulicy Lwowskiej

(na rogach przy skrzyżowaniu z ulicami Wałową i Zakościelną). Jego autorstwa są również budynek szpitala i Ciuciubabka (zob. poniżej). Za życia Zenona Adama Remiego wykonano 24 budynki użyteczności publicznej i 30 domów mieszkalnych, których projekty wyszły spod jego ręki.

Syn architekta, Zenon Marian, poszedł w ślady ojca i jest odpowiedzialny m.in. za modernistyczny budynek szkoły handlowej (obecnie Zespół Szkół Ekonomicznych). Kolejni z rodu Remich, żyjący współcześnie, również aktywnie działają w świecie architektów i projektują wiele budynków wznoszonych w Nowym Sączu, kultywując tradycję przodków.

opłakującą śmierć niewinnie pomordowanych. Autorką tej niezwykle poruszającej rzeźby jest Janina Reichert-Toth. W cokole pomnika złożono urny z prochami z miejsc straceń, obozów koncentracyjnych i pól bitewnych, natomiast przed nim umieszczono płytę upamiętniającą Nieznanego Żołnierza.

Na Starym Cmentarzu, od strony ulicy Jagiellońskiej, znajduje się **kaplica Niepokalanego Poczęcia NMP**. Murowana, jednonawowa świątynia z niewyodrębnionym prezbiterium i sklepieniem kolebkowym powstała w 1814 r. Aż do roku 1955 nosiła wezwanie św. Mikołaja, co stanowiło nawiązanie do wcześniejszej kaplicy, istniejącej w tym miejscu od XV w. W czasach powojennych, kiedy lekcje religii zostały usunięte ze szkół, kaplica na Starym Cmentarzu była wykorzystywana jako ośrodek duszpasterstwa młodzieży.

## Ciuciubabka

W pobliżu dworca autobusowego i Starego Cmentarza stoi budynek potocznie zwany Ciuciubabką, który od ponad 100 lat wykorzystywany jest na cele edukacyjne. Jego nazwa wywodzi się od płaskorzeźby przytwierdzonej nad głównym wejściem, przedstawiającej kobietę twarz z oczami zastąpionymi przepaską. Budynek powstał w latach 1905–07, a jego projektantem był pochodzący z Sądecczyny znamienny architekt Zenon Adam Remi. Plan przewidywał powstanie trójskrzydłowego budynku zwieńczonego wieżyczkami w obu narożnikach. Budowla jest utrzymana w stylu zakopiańskim z domieszką secesji, co czyni ją niezwykle wyjątkową, ponieważ to jedyne miejsce w Nowym Sączu, gdzie w architekturze wykorzystano takie rozwiązanie stylowe. Dzisiaj w budynku swoje siedziby ma Pedagogiczna Biblioteka Wojewódzka i wiele szkół, w tym m.in. Instytut Ekonomiczny PWSZ w Nowym Sączu.

Perła polskich uzdrowisk, jak często nazywa się Krynica-Zdrój, znajduje się w samym sercu gór, na wysokości 560–620 m n.p.m. Otoczona przez należące do Beskidu Sądeckiego wzniesienia pasma Jaworzyny Krynickiej miejscowość rozciąga się w głęboko wciętej w okoliczne wzgórza dolinie Krynicy i jej dopływów. Nad centrum miasta dominuje sylwetka Góry Parkowej (742 m n.p.m.), a najwyższym szczytem w okolicy jest Jaworzyna Krynicka (1114 m n.p.m.), na którą można wyjechać najdłuższą koleją gondolową w Polsce.

Miasto zamieszkuje ponad 10 tys. osób, jednocześnie jest to siedziba gminy miejsko-wiejskiej, która liczy sobie 16 tys. mieszkańców i zajmuje powierzchnię przeszło 145 km<sup>2</sup>.

Uzdrowisko jest doskonałą bazą wypadową w Beskidy. Przebiega przez nie wiele tras turystycznych na czele z Głównym Szlakiem Beskidzkim – najdłuższym w Polsce, prowadzącym z Beskidu Śląskiego w Bieszczady.

W pobliżu Krynicy-Zdroju znajduje się wiele interesujących miejscowości o bogatej historii, które warto odwiedzić. Jedną

z nich jest na pewno Tylicz, niegdyś miasto, a obecnie wieś oddalona 7 km od stolicy gminy. Można też zajrzeć do Muszynki, przez miejscowych zwanej wsią na końcu świata.

## Krynica-Zdrój

Krynica-Zdrój wraz z okolicznymi miejscowościami jest regionem tak unikalnym i bogatym w atrakcje, że często bywa głównym celem przyjazdowym niejednego turysty. W uzdrowisku możemy spędzić wiele dni na poznawaniu historii, zwiedzaniu zabytkowych willi, smakowaniu miejscowych wód mineralnych wprost ze źródeł i wędrowaniu po górskich szlakach.

Wyjątkowość tutejszego klimatu – nazywanego podalpejskim, z wieloma dniami słonecznymi, dużymi wahaniami temperatur i długimi okresami bezwietrznymi – sprawia, że rokrocznie przyjeżdża tutaj sporo osób chcących zadbać o zdrowie i poprawić swoją kondycję. Kuracjusze liczeni w tysiącach przybywają do miejscowych sanatoriów i pensjonatów, a miłośnicy aktywnego wypoczynku korzystają z gęstej sieci szlaków turystycznych przecinających góry Beskidu Sądeckiego, nadal



### KLUCZOWE DATY

**1363 r.** – Nadanie praw miejskich Tyliczowi przez króla Kazimierza Wielkiego. Miejscowość, wówczas znana pod nazwą Miastko, była jedną z najwcześniej lokowanych w regionie.

**1547 r.** – Pojawia się pierwsza wzmianka w dokumentach historycznych o nadaniu Dankowi z Miastka (obecny Tylicz) sołectwa w Krzenyczem (późniejsza Krynica).

**1794 r.** – W Krynicy wybudowano „mały domek”, który pełnił funkcję pierwszych łazienek kąpielowych. Wydarzenie to uznaje się za początek działalności uzdrowiska w mieście.

**1807 r.** – Krynica zostaje ogłoszona źródłem kąpielowym, a sława uzdrowiska

zaczyna coraz szersze kręgi. Czasy pełnego rozkwitu przypadają jednak dopiero na 2. poł. XIX w. i wiążą się z przybyciem do miasta Józefa Dietla – ojca polskiej balneologii.

**1911 r.** – Do Krynicy-Zdroju zostaje doprowadzona kolej z Muszyny, dzięki czemu miasto uzyskuje bezpośrednie połączenie kolejowe z Krakowem i resztą kraju.

**1997 r.** – Na Jaworzynę Krynicką zaczyna kursować najdłuższa w Polsce kolej gondolowa. Otwarcie kolejki sprawia, że uzdrowiskowa Krynica staje się także popularnym kurortem narciarskim.



dość dzikiego i dającego wytchnienie od miejskiego zgiełku. Fani sportów zimowych mogą do woli szusować w tutejszych ośrodkach narciarskich, latem natomiast swoich wiernych fanów ma kilka festiwali artystycznych, w tym najstynniejszy – Festiwal im. Jana Kiepury. Nic więc dziwnego, że sezon na Krynicy trwa okrągły rok!

Zwiedzanie miasta można zacząć od spaceru wokół alei Nowotarskiego i bulwarów Dietla, gdzie dane nam będzie podziwiać zabytkową infrastrukturę uzdrowiska i klimatyczne pensjonaty. Następnie można spojrzeć na miasto z góry, spacerując po okalających je wzgórzach.

### Stary Dom Zdrojowy

Najstynniejszą budowlą przy deptaku imienia Leona Nowotarskiego jest Stary Dom Zdrojowy usytuowany naprzeciwko Pijalni Głównej i muszli koncertowej. To okazała konstrukcja wybudowana w stylu neorenesansowym w 1889 r. Autorami

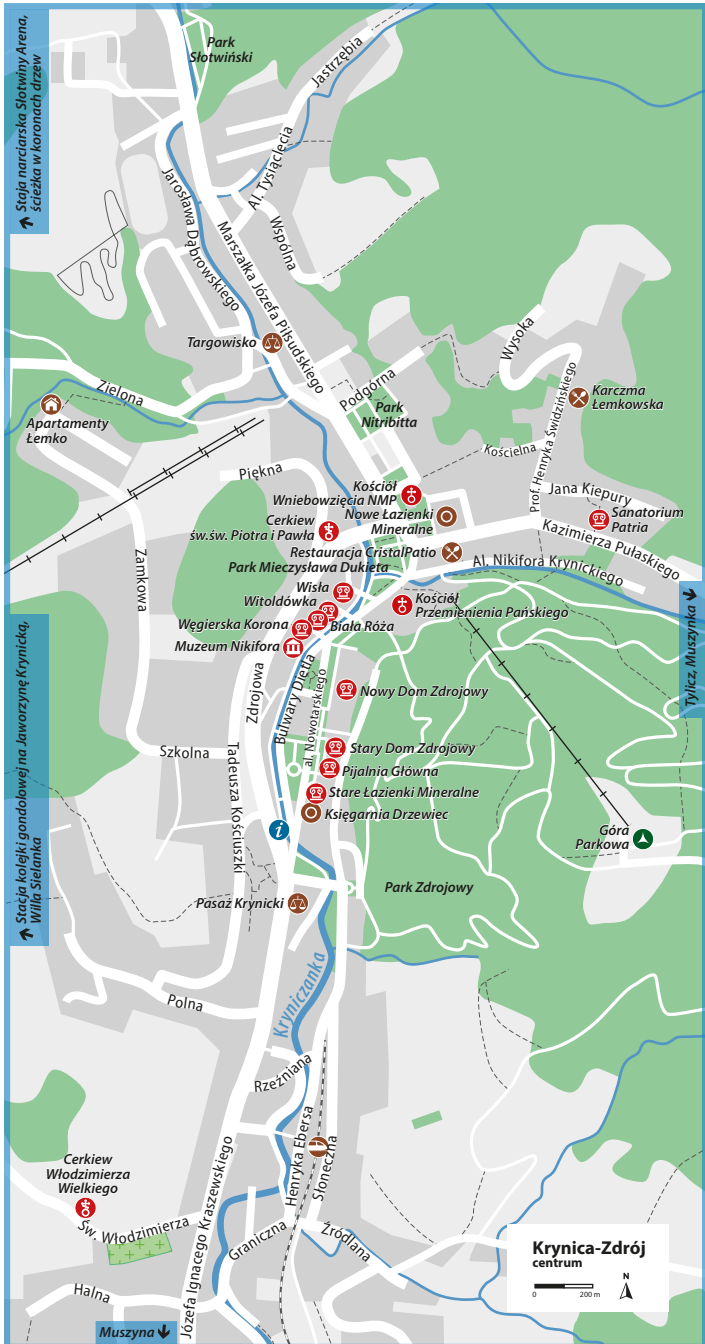
projektu byli architekci Julian Niedzielski i Jan Zawiejski.

Budynek przypomina ogromny pałac zdobny w wielorakie elementy ornamentacyjne. We wnętrzach możemy zobaczyć oryginalną salę balową, która gościła wiele znamienitych osobowości, w tym marszałka Józefa Piłsudskiego, o czym przypomina pamiątkowa tablica na frontonie gmachu.

Dziś w Starym Domu Zdrojowym znajduje się m.in. pijalnia wody Mieczysław, a on sam pozostaje najbardziej rozpoznawalnym budynkiem w Krynicy-Zdroju. Goście i kuracjusze znajdują jego wizerunek na pocztówkach i różnych pamiątkach, a nawet na butelkach wody mineralnej.

### Nowy Dom Zdrojowy

Naprzeciwko Starego Domu Zdrojowego, po drugiej stronie alei Nowotarskiego, znajduje się Nowy Dom Zdrojowy, który obecnie pełni funkcję głównego ośrodka







### Wody mineralne Sądeczyny

Miejsce wody mineralne zawdzięczają swój skład specyficznej budowie geologicznej regionu. Południowo-wschodnia część Beskidu Sądeckiego jest silnie pofałdowana i pełna uskoków. W szczeliny skalne dostaje się woda opadowa, która następnie intensywnie nasycza się dwutlenkiem węgla, pochodzącym zarówno z rozkładu tutejszych skał węglanowych, jak i z wnętrza ziemi. Tak nagazowana woda rozpuszcza inne składniki beskidzkich piaskowców i mułowców, ługuje jony magnezu i wapnia.

Większość wód mineralnych w regionie sądeckim to szczawy – są silnie nasycone dwutlenkiem węgla i zawierają przynajmniej 1 g/l składników stałych, głównie takich jak sód, potas, lit, stront oraz

chlorki, jod, siarczany i wodorowęglany. W tym gronie absolutnym unikatem jest szczawa hipersomatyczna Zuber, wydobywana z czterech odwiertów w Krynicy-Zdroju, z których najgłębszy sięga aż 935 m w głąb ziemi. Zuber ma najwięcej składników mineralnych spośród wszystkich dostępnych wód leczniczych, a jego liczba składników stałych wynosi aż 26 g/l.

Leczniczego zastosowania wód mineralnych – szczaw, wód siarczkowych czy solanek – nie sposób przecenić. W zależności od ich rodzaju możemy sobie pomóc przy schorzeniach przewodu pokarmowego, chorobach układu moczowego, anemii, miażdżycy, cukrzycy, nerwicy i wielu, wielu innych.

leczniczo-zdrojowego w mieście. Budynek w stylu modernistycznym oddano do użytku latem 1939 r. Wnętrza utrzymano w stylistyce marynistycznej. Ogromne, falowane lustra i drzwi z okrągłymi przeszkleniami nawiązują do stolarki okiennej, jaką możemy spotkać na statkach. Hol główny jest wyłożony w całości alabastrem, co zwiłokrotnia wrażenia estetyczne.

### Pijalnia Główna

Nieopodal Starego i Nowego Domu Zdrojowego znajduje się budowla, która z powodu wyglądu u niejednego przechodnia wywołuje wiele emocji. Mowa o Pijalni Główniej, wybudowanej w latach 1969–71 według projektu Stanisława Spyta i Zbigniewa Mikołajewskiego, następnie przebudowanej z częściowym zatraceniem pierwotnych cech stylowych między 2012 a 2014 r.

Ta przeszklona konstrukcja kryta aluminiowym dachem, której łączna powierzchnia

to aż 4540 m<sup>2</sup>, swoim nowoczesnym sznytem przez długi czas wyraźnie odróżniała się od otoczenia. Dziś, po kilku dekadach funkcjonowania, zdążyła wrosnąć w uzdrowiskowy krajobraz Krynicy-Zdroju.

W Pijalni Główniej możemy spróbować wód mineralnych z niemal wszystkich źródeł, jakie występują w okolicy: Jana, Stotwinki, Tadeusza, Zdroju Głównego czy Zuber. Jest tu także **sala koncertowa** zdolna pomieścić 350 osób, w której regularnie odbywają się liczne wydarzenia kulturalne. Mieszkańców i kuracjuszy w zimniejszych miesiącach roku przyciąga również urządzone w środku **ogród zimowy** – urok spacerowania pośród palm i egzotycznych roślin docenimy zwłaszcza wtedy, gdy na zewnątrz trzaska mróz.

#### Pijalnia Główna

- al. L. Nowotarskiego 3
- <https://pijalniaglowna.pl>
- 10.00–21.00
- degustacja wody ok. 2 zł/kubek



[Kup książkę](#)

[Poleć książkę](#)

# PROGRAM PARTNERSKI

— GRUPY HELION —

- 
1. ZAREJESTRUJ SIĘ
  2. PREZENTUJ KSIĄŻKI
  3. ZBIERAJ PROWIZJĘ

Zmień swoją stronę WWW w działający bankomat!

**Dowiedz się więcej i dołącz już dzisiaj!**

<http://program-partnerski.helion.pl>

GRUPA  
**Helion**



**Travelbook** to Twój niezastąpiony towarzysz podróży. Wskaże Ci najważniejsze atrakcje, podpowie, czego szukać poza głównymi szlakami, i wprowadzi w świat miejscowych obyczajów. Znajdziesz w nim opisy najciekawszych regionów i miast, a sprawdzone informacje praktyczne umożliwią staranne zaplanowanie podróży.

## Sądeckczyzna

Sądeckczyzna, której serce wyznaczają dwie rzeki - Dunajec i Poprad - jest krainą pełną magicznych zakątków. Znajdziemy tu zabytki sakralne trzech obrządków, niezwykle klimatyczne kurorty, które zachowały czar dawnych lat, oraz ciekawą, wielokulturową historię zaklętą w tradycji, sztuce i architekturze. Między zalesionymi wzgórzami Beskidu Sądeckiego czas zwalnia, pozwalając niespiesznie cieszyć się wypoczynkiem na łonie natury.

Księgarnia internetowa:  
<http://bezdroza.pl>

Zamówienia telefoniczne:  
**0 801 339900**  
**0 601 339900**

 **Bezdroża**

Sprawdź najnowsze promocje:  
● <http://bezdroza.pl/promocje>  
Przewodniki najchętniej czytane:  
● <http://bezdroza.pl/bestsellery>  
Zamów informator podróżniczy:  
● <http://bezdroza.pl/newsletter>

Helion SA  
ul. Kościuski 1c, 44-100 Gliwice  
tel.: 32 230 98 63  
e-mail: [bezdroza@bezdroza.pl](mailto:bezdroza@bezdroza.pl)  
<http://bezdroza.pl>

ebook dostępny na:

**ebookpoint**



ISBN 978-83-283-7279-5



Cena 29,90 zł